

Kmetijske in rokodelske novice.

Na svetlobo dane od c. k. kmetijske družbe.

Tečaj III.

V sredo 14. Velkitravna. 1845.

List 20.

Slovenkam.

Slovenke, vé zale,
Na slavni Parnas! ¹⁾
Devet gospodičin
Posnemajte glas.

Ker pékje vam ženskam
Najlepše stoji,
Rojnice ²⁾ vam dale
So blage dari.

¹⁾ Parnas (zdaj Liakura) glasoviten hrib na Greškim, je bil nekđaj Apollinu, varhu pesništva, in Modropojkam ali Modricam posvečen, kterih so devét šteli, torej jih pésnik devet gospodičin imenuje.

²⁾ Na Krajskim je znana vraža od nekakih déklic, ki jih Rojenice imenujejo, ktere k vsakimu rojenimu pridejo, ter mu odločijo, kaj se ima celo življenje z njim goditi.

Zapojte okrógle,
Al žive lepó —
Postálo bo kamnje
Obéutno, živó.

Presladkimu petju
Nemilih Siren ¹⁾
Motiti se dala
Latinee, Helen.

Lezbanam ²⁾ b'la Zafó ³⁾
Je pevka de káj,
Med nami vé Zafe
Nam bódite zdáj.

¹⁾ Ajdovski pisatelji óenčajo, de so bile na nekim otoku med Italijo in Sicilijo tri neusmiljene sestre, ki so z svojim sladkim petjem brodarje k sebi na otok mamile, ter jih potem ubijale.

²⁾ To je: Gerškim otočanam.

³⁾ Zafó je bila nekđaj glasovitna pevkinja na Lezbinskim otoku.

Angleške, Nemškute
In Branke ¹⁾ pojó,
Zakaj bi nam sestre
Ne péle takó?

S tovarš'cami vami
Se homo hvalil',
Pred ptujmi d'želami
Domače glasil'.

Vé matere sčasam
Obetnih detet,
Učíte jih lično
Domače zapet'!

Otróka najboljé
Le mati navdá,
Naj vaše bo petje
Domač'ga duhá.

Verstníkov in mlajih
En glas bo, rekoč:
To ljube so naše,
Pa naša pomoč!
Poženčan.

¹⁾ Branke ali Francozinje.

Zépi v mladósti sa stare sobé.

Ljubi kmetovavzi in vertnarji! Gotovo ste tudi letaf veliko drevefiz zepili, in radovédni perzhakujete zhasa, ko se bo pokasálo, ali bo s novozepljenzi kaj, ali nizh?

Vém, de vaf je veliko po deshéli, ki dobro zepiti snate; tode veliko jih je tudi med vami, ki se pertoshujejo, de njih novozepljenzi fadja roditi nozhejo, ali de le kaki fhamri is njih srafstejo. Kdo je téga kriv? Jes bi rékel, de ste fami tega krivi, pa mi ne bote tega verjéli; tode vunder rezhem: Šte, ste fami krivi! Vezh tavshent drevéf fim she prezépil, pa vam sa refnizo povém, vse ráde rodé, in fo lepe in sdrave ráfti. I! sakaj pa, kaj ménite, vafhe nifo take? Poflufhajte! fkrivnoft vam povém: „Zépi nifo bili taki, kakorfhni bi biti mogli“ in s tem, glejte, delate grosno veliko krivizo novozepljenzam, in fhe vezhi pa sebi. Per zepljenju je ve-

liko, in fkorej bi rékel nar vezh gledati na zépe, ker v njih natori obftoji rodovitnoft, sdravje in lepa raft drevefa.

De se bote tudi vi s svojimi novozepljenzi hvallili, berite torej pasno, in rasumite, kar se vam bo sdajle od zépov povedalo.

Zépi se imenujejo: „léta stare mladike sverh fadniga drevefa.“ Jemati se morajo 1) is shlahtnih in pa rodovitnih drevéf, in fizer ras tiftih véj, ki na kvifhko in na fonzhni strani drevéfa rafstejo; nikoli pa is postranfkih véj, ki bolj k tlám, ko pa kvifhko rafstejo, ker bi tudi s tazimi zépi poshlahtnjeno drevo le proti tlám, ne pa kvifhko raftlo. 2) Ne is fénzhne ftraní drevefa, kjer fo flabji in bolj od borje udergnjeni. 3) Ne is fénzhne véje, ker bi potlej drevó prevezh kvifhko, ko smeréka, ne pa nárasin raftlo. 4) Zépi morajo biti sdraviga ljúpa, ki imajo zhverfte, okljene lesne, in na vlfanskim léfu pa zvetne popke,

in lep ftershén, ki ni ne zhern ne rujäv. In 5) fe morajo jemati le od sdravih drevéf, ki nimajo nobene bolesni, ali ofkrumbe.

Vezhidel lomijo zépe takrat, ko zepijo; in to je velika smóta! Poflufhajte tedej kdaj fe zépi naberajo: Zépi fe navadno naberajo od Švezhnize do f. Gregorja, ali fploh rezhi, dokler musga ali fok v drevéfa ne prihaja, nikoli pa posneji, ko je she drevo mushevno, in berft poganja. Pa tudi posno v jeféni, zhe ravno takó nanefe, fe fmejo nalomiti; vender vfelej pa, ko je she mras fok ali musgo v drevu vterdil.

Zhe fe zépi po simi ali v hudim mrasu naberajo, fe nefmejo s golo roko prijemati, ki je gorka, temuzh s ruto ali rokovízo; tudi jih ne bersh na gorko prinefti, temuzh fe denejo poprej kake polure v merslo vodo, de smersljino is njih potegne, in potlej fe f-hranijo.

Šo zépane mladike dólge, fe per ftarim lefu odréshejo; fo pa kratke, fe pa sa en palz ftariga léfa s njimi vred odreshe. — Opomniti moram vař tukej prasne vére, ktero imajo po nekterih krajih, ko terdijo, de zépi fe le odlomiti fmejo, ne pa odresati. Ozhitno je, de fe s odlomljenjem véjam fhkoda sgodi, ko fe vezhidel rado sadere, ali sazhehne, de fe véja potlej fufhi; ako fe pa lepó nad popkam odreshe, fe ji pa nizh shaliga ne sgodi.

Ker fe zépi prej nabrati morajo, ko fe s njimi zépi, fe morajo dobro f-hraniti, in fizer takole: Še poifhe v vertu na fenzhni ftрани kaki perpravinkót, in ko fo zépi v butarze rahlo povesani, in po forti sasnamnjani, fe vtaknejo fkonzama en palz globoko v mokro perft, in pokrijejo, de desh in fnég na-nje ne gré. Zhe smersnejo, fe morajo prej, ko fe s njimi zépi, v vodo djati, de smersljino is njih potegne. Šhe boljšhi je pa, zhe fe kaka pofoda s perftjo napolni, in fe zépi va-njo kakor je bilo sgórej rezhenó, potaknejo, in fe potlej v kaki hladin kraj poftaví, tode ne v saduhljivo klét, ali v jamnizo. Špomladi, ko jame gorko prihajati, fe denejo na mersleji kraj, de ne odganjajo, ker potlej nifo kaj sa zepljenje.

Is tega maliga, kar fim povédal, fe fklene, de fe zépi ne fmejo jemati 1) ras tazih drevéf, ktere imajo kako bolesin, poftavim raka, rjó ali druge ofkrumbe, ker bi novozepljenez potlej gotovo ravno tifo bolesin imel. 2) Še ne fmejo jemati sa zépe vodeni poganjki, to je tiste mladike, ki is debela, ali is véj bliso debela, ali tudi is korenin na ravnoft kvifhko poshenó. 3) Še ne fmejo jemati is nerodovitnih drevéf, ali is tazih, ki le vzhasih rodé, ker novozepljenez potlej tudi nerodovitin oftane, in fe posneje prezepiti mora, kar je sa vezh lét samuda.

Novozepljenez bo tedej lep ali gerd, sdrav ali bolan, rodovitin ali nerodovitin, kakorfhno je bilo drevó is kteriga je bil zep vsét.

Šhe nekaj: Zhe fo pa zépi v hranitvi slo svenili in smedléli, fe poftavijo, kolikor jih je bilo v perfti, v vodo, ali fe v podsemeljzo ali v jabelko vtaknejo, in fpet oshivé. Toliko zépa pa, kolikor ga je bilo v vodi ali v perfti, fe per zepljenju savorshé, ker tifo ne fme v divjak priti.

S nekoliko svenjenimi zépi fe bolj mushevni, in s mushevniimi zépi fe bolj medli divjaki zepijo; ker medli divjaki manj mozni, pa vezh musge v zép pofhiljajo.

Tudi fe ne fmejo zele mladike v divjak vtikati, temuzh zép ne fme vezh ko tri popke, k vezhim per debelih divjakih, fhtir imeti; ker divjak, zhe

je tudi mozhan, ne more zele mladike rediti in rane zeliti, in le fhamer is njega rad srafte.

In sadnjizh mora tudi med zépam in divjakam nekaka perméra biti, to je: na debeleji divjake morajo tudi debeleji zépi, na drobneji divjake pa fhibkeji zépi priti; sakaj? — to vfak lahkó previdi. J. K.

Kaj je treba pri kupovanju lefá vediti?

Misarje in vfe, ki léf sdelujejo, ali fe fizer s njim pezhajo, tega le opomnimo:

Kader mehek léf kupujete, glejte na krepkoft lefá. Mehkiga lefá fo: jela, fmereka, bar, lipa. Krepkoft lefá fe posná po goftih létinah; goftejšhi zhe fo letine, bolji je. Redke letine fo gotovo snamnje, de je drevó prenaglo raftlo; léf od takiga drevéfa ni sa lizhno sdelovanje; isdelek je rahel in nima terpesha: zhe misar s preredkim léfam terd léf obkláda (furnira), fe mu delo po vezh ftanéh sveshi in svije.

Naj fe varje misar in vfak léfni sdelovavez savito srafheniga lefá. Savit léf fe posná, kadar je defka, dila ali ploh po eni ftрани gori gladdek, po drugi doli pa sadert, ali kakor fe po rokodelsko rezhe: sa léfam in zhes léf. Tudi na krajzih dil fe savitje posná. Léf ni savit, zhe letine fkosi in fkosi, ali faj na dolgim po krajzih tekó; zhe fe pa na kratkim isidejo, je léf savit, in kolikor na krajshim, toliko flabshhi je.

Defke, dile ali podnize is savito srafheniga drévja nifo sa lizhno misarško sdelovanje, fo le sa kake predale, in sa drugo vfednje delo.

Pri kupovanju terdiga lefá je treba ravno na to pasiti, kakor pri mehkim léfu. Terdiga lefá, ki v domazhkih deshelah rafte, fo: hraft, bukev, gaber, oreh, javor, brésa, zhefhnja, hrufhka i. t. d. Kdor kërle ali zele débela kupuje, naj gleda, de fo gladkiga lubja. Kake gerzhe in bule po deblih fo snamnja, de je léf rassében; tak léf sa defke in dile sréšan fe rászépi in sdrobí. Nar hitreji hraftovo, zhefhnjevo in oréhovo drevje rassébe. Šhkodljive fo fhtule nekđaj od debela odfekanih ali odlomljenih véj, po teh gnjila mokrina saftaja, léf sazhehne gnjiti, gnjiloba fe rasproftira po debli do ftershena; pri rési gre veliko v nizh takiga lefá. Zhe kupujesh drevje, ki je poderto dalje od zhetert leta v gojsdu leshálo, morash pofkufiti, ali je samoklo ali ne. Bresov, javorjev in bukov léf nar hitreji samokel poftane; hraft pa fe fkosi vezh let ne samozhi.

Odbí lubad od debela na nar bolj mokri ftрани; zhe najdefh, de je léf bled sa lubadam, takrat je samokel; tak léf ni vezh sa rabo, kër je krepkoft letin in shiliz she odjenjala in oterpnela; isdelki is taziga lefá nimajo terpesha, kmalo fe raslomijo in raspadejo; fhe kurjavna dreva is samokljiga lefá nifo kaj, kër le malo grejejo. L—z.

Pogovor

zdraviga in bolniga kamna na tlaku zraven hiř (trottoir) v nekim mestu.

(Konec.)

Oh! ti nikdar ne verjameř, kakó prijeto in častitljivo je naše življenje na stare dni; in radi pozabimo zavolj tega na vse bolečine, ki nam jih včasih řkerbine ali bodlaji napravljajo. Kader pa kteri zmed nas zunaj poprej popisanih spredkov sčasama tudi še ta prevrad (privilegium) zadobí, de se gibati ali zibati more, je njegova sreća